

eudaimonia

Revija za pravnu, političku i
socijalnu teoriju i filozofiju

Br. 3 • 2019.

Izdavač

IVR **S**RBIJA

Srpsko udruženje za pravnu
i socijalnu filozofiju

OGRANIČENJE SLOBODE MEDIJA PRAVOM NA ČAST I UGLED JAVNIH FUNKCIONERA

Mila Đorđević

Strane: 125–136

Mila Đorđević*

OGRANIČENJE SLOBODE MEDIJA PRAVOM NA ČAST I UGLED JAVNIH FUNKCIONERA

Sloboda medija ima vitalan značaj za demokratsko društvo, a njena ograničenja moraju biti propisana zakonom, neophodna i ustanovljena radi ostvarivanja određenog legitimnog interesa. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u članu 10, stav 2 propisuje da je jedan od tih interesa pravo na čast i ugled i druga prava pojedinca. Pravo javnih funkcionera na ugled i čast suženo je u odnosu na lica koja se ne bave poslovima od javnog interesa. Ta prava nisu na autonoman način garantovana Evropskom konvencijom, ali zahvaljujući ekstenzivnom tumačenju prava na privatnost iz člana 8 Konvencije Evropski sud priznaje zaštitu tih prava.

Ključne reči: *Ograničenje slobode medija. – Javni funkcioneri. – Pravo na čast. – Pravo na ugled. – Pravo na privatnost.*

1. UVOD

O važnosti slobode medija govori francuska izreka: „Oduzmite mi sve slobode, a ostavite mi samo slobodu štampe i ja ću ih sve povratiti.“ Sloboda medija proističe iz slobode izražavanja koja je zagarantovana članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP) i predstavlja preduslov za postojanje demokratije u jednom društvu. Pravo izražavanja je posebno pravo, ali se nalazi i u osnovi mnogih drugih prava, kao što su pravo na udruživanje i druga politička prava.

Uprkos njenoj velikoj važnosti, sloboda medija nema apsolutni karakter. Tema ovog rada biće upravo ograničavanje te slobode, i to na osnovu potrebe zaštite prava na čast i ugled javnih funkcionera. Autor će objasniti da se pravo na čast i ugled privatnih lica ocenjuje drugačije

* Autorka je student četvrte godine osnovnih studija Pravnog fakulteta u Beogradu, miladjevic@gmail.com, mentor prof. dr Saša Gajin.

od istovetnih prava javnih funkcionera, a to će biti ilustrovano presudama Evropskog suda za ljudska prava. Na samom kraju rada autor će razmatrati teorijski osnov Evropskog suda za priznavanje prava na čast i ugled, s obzirom na činjenicu da ta prava nisu eksplicitno zagarantovana u EKLJP. Biće objašnjeno da Sud široko tumači pravo na privatnost iz člana 8 EKLJP i da na osnovu takvog širokog tumačenja zaključuje da povrede časti i ugleda istovremeno predstavljaju i povredu prava na privatnost.

2. ZNAČAJ I OGRANIČENJE SLOBODE MEDIJA

U članu 10 EKLJP određeno je: „Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu da se ima mišljenje i da se primaju i saopštavaju informacije i ideje bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice.“ Evropski sud se poziva na taj član i kada štiti slobodu medija i ulogu koju mediji imaju u demokratskom društvu.

Pod medijima se, osim novina i drugih štampanih izdanja koja se štite članom 10, podrazumevaju i audio-vizuelni mediji, kao što su televizija i radio. Oni imaju važnu ulogu u formiranju javnog mišljenja zbog svoje sposobnosti da prenose poruke putem slika i zvukova, što ih čini i važnijim snabdevačima informacijama od štampe.¹

Mediji imaju nezamenljivu ulogu u negovanju javne debate, snabdevanju javnosti informacijama od opšteg značaja i otkrivanju nepravilnosti i grešaka u radu države i javnih funkcionera. Kao što je Sud naglasio u jednoj od svojih prvih presuda, koja se od tada često citira, „sloboda medija je najbolje sredstvo da javnost formira mišljenje o stavovima i idejama političkih lidera.“² Zato Evropski sud garantuje široke granice slobodi medija pod okriljem člana 10 EKLJP. „U slučajevima koji se tiču medija, granice njihove slobode su određene interesima demokratskog društva.“³ Nijedan demokratski politički proces ne može biti ostvaren bez slobode izražavanja.⁴

U literaturi je istaknuto da sloboda medija počiva na principima istine, uključujući i političku istinu, demokratije, slobodnog tržišta

¹ *Di Stefano v. Italy*, no. 38433/09, 7. 6. 2012.

² *Lingens v. Austria*, no. 9815/82, 8. 7. 1986.

³ *Thoma v. Luxembourg*, no. 38432/97, 29. 3. 2001.

⁴ M. Paunović, B. Krivokapić, I. Krstić, *Međunarodna ljudska prava*, Beograd 2018, 199.

ideja i mišljenja, javnog foruma za razmenu stavova i slobodnog razvoja ličnosti putem izražavanja novinara i urednika.⁵

Ali sloboda medija nije neograničena. Članom 10, stav 2 EKLJP definišu se opšte granice tih sloboda: „Korišćenje ovih sloboda se može podvrći formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu radi zaštite određenih interesa.“

Na osnovu tog stava Evropski sud za ljudska prava je ustanovio tri uslova koja ograničenje slobode medija mora da ispuni da bi bilo pravno dozvoljeno.

1. Ograničenje mora biti propisano zakonom ili u skladu sa zakonom.
2. Ograničenje se propisuje samo radi ostvarivanja određenih interesa legitimnih u demokratskom društvu.
3. Ograničenje mora biti neophodno da bi se taj interes ostvario.⁶

Prvi uslov je formalan i on ograničenju daje legalnost. Drugi i treći uslov su materijalni, oni od ograničenja zahtevaju da bude legitimno, odnosno opravdano i proporcionalno. Da bi ograničenje bilo opravdano, neophodno je da interes društva zbog koga se sloboda medija ograničava u konkretnom slučaju bude veći, odnosno važniji od interesa društva za slobodnim medijima.

U EKLJP se navodi *numerus clausus* spisak interesa koji u konkretnom slučaju mogu da pretegnu nad slobodom medija, a to su: nacionalna bezbednost, teritorijalni integritet, javna bezbednost, sprečavanje nereda i kriminala, zaštita zdravlja ili morala, zaštita ugleda ili prava drugih, sprečavanje otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju i, na kraju, autoritet i nepristrasnost suda.

Dakle, jedno od ograničenja slobode medija može biti zasnovano na potrebi da se zaštite pravo na ugled i druga prava pojedinca. Kakav će biti domašaj tih ograničenja kada su u pitanju javni funkcioneri, razmatraće se u narednom poglavlju.

⁵ S. Gajin, „Načela i osnovne odredbe medijskog prava“, u V. Vodinić, V. Đerić, S. Gajin, D. Stojković, M. Živković, *Pravo medija s modelom Zakona o javnom informisanju*, Beograd 1998, 18-28; S. Dušanić, *Sloboda kritike nosilaca javnih funkcijera*, Beograd 2015, 5-14.

⁶ V. Vodinić, *Pravo masmedija*, Fakultet za poslovno pravo u Beogradu, Beograd 2003, 57.

3. SUŽENA SFERA ZAŠTITE PRAVA JAVNIH FUNKCIONERA NA ČAST I UGLED

U EKLJP se prava drugih prepoznaju kao jedan od interesa koji mogu da prevagnu nad slobodom medija. U praksi, ta sloboda najčešće dolazi u sukob sa pravom na čast, pravom na ugled, pravom na privatnost i pravom na identitet pojedinca. Ali, koliki će biti domašaj tih prava ako su pojedinci čija su prava ugrožena javni funkcioneri?

Jedan od prvih slučajeva, koji je bio prekretnica u rešavanju tog pitanja, bio je slučaj *Lingens protiv Austrije*, a zatim je usledio niz kasnijih odluka kojima je potvrđeno pravilo o suženom pravu na čast i ugled javnih funkcionera.⁷ Jedna od tih odluka doneta je u slučaju *Lopez Gomez da Silva protiv Portugalije* (2000). Podnosilac žalbe je bio novinar koji je osuđen za klevetu zbog toga što je lokalnog političara u svom članku nazvao „klovnom“, „ideloškom karikaturom“ i „neverovatnom kombinacijom sirovog osvetnika, tvrdoglavog fašiste i velikog antisemite“.

Sud je smatrao da tekst predstavlja doprinos političkoj debati o pitanjima od opšteg interesa, a to je polje u kojem je dopušteno ograničenje slobode medija mora usko tumačiti. Dopuštenost kritikovanja

⁷ *Lingens v. Austria*, no. 9815/82, 8. 7. 1986; *Sener v. Turkey*, no. 26680/95, 18. 7. 2000; *Thoma v. Luxembourg*, no. 38432/97, 29. 3. 2001; *Maronek v. Slovakia*, no. 32686/96, 19. 4. 2001; *Dichand and others v. Austria*, no. 29271/95, 26. 2. 2002; *Handyside v. the United Kingdom*, no. 5493/72, 7. 12. 1976; *Castells v. Spain*, no. 1798/85, 23. 4. 1992; *Thoma v. Luxembourg*, no. 38432/97, 29. 3. 2001; *Oberschlick v. Austria*, no. 11662/85, 23. 5. 1991; *Schwabe v. Austria*, no. 13704/88, 28. 8. 1992; *The Sunday Times (no. 1) v. the United Kingdom*, no. 6538/74, 26. 4. 1979; *The Observer and Guardian v. the United Kingdom*, no. 13585/88, 26. 11. 1991; *The Sunday Times (no. 2) v. the United Kingdom*, no. 13166/87, 26. 11. 1991; *Dalban v. Romania*, no. 28114/95, 28. 9. 1999; *Tammer v. Estonia*, no. 41205/98, 6. 2. 2001; *Thorgeir Thorgeirson v. Iceland*, no. 13778/88, 25. 6. 1992; *Otto-preminger institut v. Austria*, no. 13470/87, 20. 9. 1995; *Jersild v. Denmark*, no. 15890/89, 23. 9. 1994; *Cüpek v. Turkey* (no. 1) no. 26682/95, 8. 8. 1999; *Incal v. Turkey*, no. 41/1997/825/1031, 9. 6. 1998; *Scharsach and News Verlagsgesellschaft v. Austria*, no. 58547/00, 27. 10. 2005; *Barfod v. Denmark*, no. 11508/85, 22. 2. 1989; *Lombardo and Others v. Malta*, no. 7333/06, 24. 4. 2007; *Feldek v. Slovakia*, no. 29032/95, 12. 7. 2001; *Janowski v. Poland*, no. 25716/94, 21. 1. 1999; *Chauvy and Others v. France*, no. 64915/01, 29. 6. 2004; *Delfi AS v. Estonia [GC]*, no. 64569/09, 16. 6. 2015; *Genner v. Austria*, no. 55495/08, 12. 1. 2016; *Gorelishvili v. Georgia*, no. 4313/04, 20. 1. 2010; *Csánics v. Hungary*, no. 12188/06, 20. 1. 2009; *Rumyana Ivanova v. Bulgaria*, no. 52435/99, 12. 4. 2007; *Dichand and others v. Austria*, no. 29271/95, 26. 2. 2002; *Karatas v. Turkey*, no. 23168/94, 8. 8. 1999; *Lopes Gomes da Silva v. Portugal*, no. 37698/97, 28. 10. 2000; *Nilsen and Johnsen v. Norway*, no. 23118/93, 25. 11. 1999.

je veća kada javni funkcioneri delaju u tom svojstvu nego kao privatne individue. Sud je u tom slučaju smatrao da javni funkcioneri svesno izlažu sebe komentarisanju svakog svog postupka i reči, te stoga moraju da pokažu veći stepen tolerancije prema kritikama, a pogotovo kritikovanju njihovih javnih izjava. Oni zadržavaju pravo na zaštitu svoje časti čak i kada deluju kao javni funkcioneri, ali ti njihovi interesi ne smeju da prevagnu nad interesom potrebe raspravljanja pitanja od opšteg interesa.

U toj odluci je došao do izražaja još jedan važan stav Suda - da su sam tekst i izrazi koji se u njemu koriste po stilu polemični, ali da ne predstavljaju neosnovan napad na čast i ugled jer je dato objektivno objašnjenje za njih. Sloboda medija obuhvata i preterivanja, pa i provociranja, tako da ti napadi, iako uvredljiviji, spadaju u domen javne debate. Sloboda se odnosi i na izjave koje šokiraju i vređaju.

Sud je takođe naveo da u konkretnom slučaju nije važna težina kazne koja je izrečena Silvi već činjenica da mu je uopšte izrečena sankcija, te je zaključio da toj sankciji upravo nedostaje uslov legitimnosti koji je neophodan za dopušteno ograničenje slobode medija.

Međutim, to ne znači da javni funkcioneri uopšte ne uživaju zaštitu časti i ugleda. Dok su u slučaju koji je prethodno iznet uvredljivi izrazi bili dozvoljeni jer je za njih dato osnovano objašnjenje, kao i zbog toga što su bili izrečeni sa ciljem da se raspravi pitanje od opšteg interesa, neosnovani i lažni napadi, s druge strane, ne uživaju zaštitu prema članu 10 EKLJP. U takvim slučajevima Sud je smatrao da nema povrede člana 10 jer javno iskazana mišljenja nisu bila izrečena sa ciljem raspravljanja pitanja od opšte važnosti, te ni interes demokratije nije mogao da prevagne nad interesom prava na čast i ugled javnih funkcionera.⁸

Dobar primer za poređenje i uočavanje razlike sa slučajem *Silve protiv Portugala* jeste slučaj *Gasior protiv Poljske*. Gasior je izgubila spor pred poljskim sudovima jer je u pismima koja je poslala nacionalnoj televizijskoj stanici, sa namerom da budu objavljena, predstavnik

⁸ Vid. slučajeve: *Gasior v. Poland*, no. 34472/07, 21. 2. 2012; *Palomo Sánchez and others v. Spain*, no. 28955/06, 28957/06, 28959/06, 28964/06, 12. 9. 2011; *Skalka v. Poland*, no. 43425/98, 27. 5. 2003; *Sanocki v. Poland*, no. 28949/03, 17. 7. 2007; *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France*, no. 21279/02, 36448/02, 22. 10. 2007; *E. S. v. Austria*, no. 38450/12, 25. 10. 2018; *Satakunnan Markkinapörssi oy and satamedia oy v. Finland*, no. 931/13, 27. 6. 2017; *Murphy v. Ireland*, no. 44179/98, 3. 12. 2003; *Annen v. Germany* (no. 6), no. 3779/11, 18. 10. 2018.

parlamenta Z. V. nazvala pohlepnom i lažljivom osobom kakvu u životu još nije sreala. Optužila ga je da duguje veliku sumu novca njenom nećaku, ali da joj niko ne veruje jer je Z. V. nedodirljiv. Takođe ga je optužila i da je uništio tri kompanije čije je radnike i zaposlene zaplašio te i oni o tome ćute. Slučaj nikada nije dospao do ekrana televizije jer se televizijska stanica obratila Z. V. i tražila njegov komentar. On je Gasior tužio i slučaj dobio, te joj je poljski sud naložio da plati izvesnu sumu novca i javno se izvini.

Gasior se obratila Sudu u Strazburu, koji je smatrao da nije prekršen član 10 EKLJP ističući da iako javni funkcioneri uživaju suženu zaštitu prava na čast i ugled, u tom slučaju nije postojao opravdan interes za iznošenje tvrdnji jer njeno kritikovanje nije imalo za cilj demokratsku raspravu. Iako su izrazi koje je koristila Gasior bili manje uvredljivi od izraza koje je koristio Silva, njihova svrha nije bila javna rasprava i informisanje javnosti već vređanje i omalovažavanje. Gasior nije dala objektivno opravdanje za svoje izraze. Prema mišljenju Suda, napadi su predstavljali neopravdane lične napade na Z. V. koji nisu bili ničim dokazani. Takođe, napadi su se ticali privatnosti tog političara, a ne njegovih političkih odluka i ponašanja koja se tiču njegove karijere, te stoga nisu mogli biti tretirani na isti način kao da su se ticali njegovih političkih odluka, što je bio slučaj sa Silvinim izjavama.

Podnositeljka predstavke je zastupala stav da je njena namera bila da informiše javnost o nepoštenom ponašanju Z. V. Sud je rekao da je sloboda medija šira kada određene informacije imaju javni značaj, ali da to ne znači da javnim funkcionerima ne bi trebalo dati pravo da se brane od takvih izjava, pogotovo ako su one lažne. Sud je smatrao da je podnositeljka predstavke želela da iskaže svoje privatno mišljenje koje nije bilo utemeljeno u činjenicama i da je stoga prekršen član 10 EKLJP. Izjave su predstavljale lični napad na Z. V. i bile su neosnovane.

Da zaključimo: da li će se određene izjave upućene javnim funkcionerima smatrati uvredljivim i da li će predstavljati povredu člana 10 EKLJP, zavisi od cilja zbog kojeg su izrečene. Ako su izrečene radi javne debate i raspravljavanja pitanja od opšteg značaja, biće pravno dozvoljene, odnosno opravdane, i javni funkcioneri neće moći da se pozivaju na svoje pravo na čast i ugled. Ako napadi na javne funkcionere pak predstavljaju napade na njih kao na privatna lica te se ne odnose na njihove funkcije i dužnosti, izjave medija neće biti opravdane i mogu biti sankcionisane.

Takve odluke Evropskog suda i njegovo tumačenje člana 10 EKLJP odrazili su se i na nacionalna zakonodavstva, koja takođe prepoznaju suženo pravo javnih funkcionera na čast i ugled. To je slučaj i sa zakonodavstvom Republike Srbije. Tako je u članu 8 Zakona o javnom informisanju i medijima (ZJIM)⁹ propisano pravilo o funkcionalnom kriterijumu sužavanja sfere zaštite javnih funkcionera: „Izabran, postavljen, odnosno imenovan nosilac javne i političke funkcije dužan je da trpi iznošenje kritičkih mišljenja, koja se odnose na rezultate njegovog rada, odnosno politiku koju sprovodi, a u vezi je sa obavljanjem njegove funkcije bez obzira na to da li se oseća lično povređenim iznošenjem tih mišljenja.“

Slično tome, u čl. 79 ZJIM propisano je: „Objavljivanje informacije kojom se vrši povreda časti, ugleda i pijeteta, odnosno lice prikazuje u lažnom svetlu pripisivanjem osobina ili svojstava koje ono nema, odnosno odricanjem osobina ili svojstava koje ima, nije dopušteno ako interes za objavljivanje informacije ne preteže nad interesom zaštite dostojanstva i prava na autentičnost, a naročito ako se time ne doprinosi javnoj raspravi o pojavi, događaju ili ličnosti na koju se informacija odnosi.“

4. PRAVO NA ČAST I UGLED KAO DEO PRAVA NA PRIVATNOST

Na temelju člana 10 EKLJP, Evropski sud za ljudska prava prepoznaje potrebu zaštite časti i ugleda javnih funkcionera i ostalih lica kao legitiman razlog za ograničenje slobode medija. Međutim, EKLJP ne sadrži autonomne garancije prava na čast i ugled.¹⁰ Pravo na ugled se pominje jedino u članu 10, stav 2 EKLJP, dok je pravo na čast obuhvaćeno pojmom drugih prava pojedinaca.

Postavlja se pitanje na osnovu čega onda Sud štiti čast i ugled kako javnih funkcionera, tako i onih koji to nisu. Kako se pravo na čast i ugled javljaju kao ograničenje slobode medija kada ona nisu na autonomni način garantovana u EKLJP?

U slučaju *Anen protiv Nemačke*¹¹, koji je samo jedan u nizu slučajeva u kojima je javnim funkcionerima priznato pravo na ugled, a

⁹ Zakon o javnom informisanju i medijima – ZJIM, *Službeni glasnik RS* 83/2014, 58/2015, 12/2016.

¹⁰ *A. v. Norway*, no. 28070/06, 9. 7. 2009.

¹¹ *Annen v. Germany*, no. 3779/11, 18. 10. 2018.

sloboda medija se smatrala opravdano ograničenom, javnom funkcioneru se priznaje pravo na ugled kao deo prava na privatnost.¹²

Tako, u praksi Suda pravo na ugled i čast počeli su da se posmatraju kao sastavni delovi prava na privatnost. Taj stav Suda je formiran odlučivanjem o predmetima koji su navedeni u prethodnom poglavlju, odnosno odlučivanjem o sukobu između člana 10 na koje su se pozivali autori tekstova i izdavači i prava iz člana 8 na koji su se pozivali pojedinci o kojima je u spornim tekstovima bilo reči.

Sud je smatrao da se pravo na privatnost ne sme usko tumačiti već da ga treba shvatiti šire. Prema shvatanju Suda, pravo na privatnost obuhvata sve aspekte ljudskog života koji doprinose njegovom slobodnom razvoju.¹³ Ono pokriva fizički, psihofizički i moralni integritet pojedinca,¹⁴ a ponekad i društveni identitet pojedinca.¹⁵ Sud je do sada pokazao spremnost da u član 8 uključi brojne garantije drugih tzv. nenabrojanih prava, kao što su: lični integritet, lični identitet, slobodan razvoj ličnosti i drugo.¹⁶

Zašto se baš pravo na privatnost ovako široko tumači i koja je njegoova veza sa pravom na čast i ugled? Sud je smatrao da je cilj člana 8 EKLJP da obezbedi razvoj ličnosti svakog pojedinca, bez spoljnih mešanja. Tim članom se pojedinac štiti od samovoljnog mešanja javne vlasti u

¹² Pravo na privatnost je zagarantovano članom 8 EKLJP i glasi: „Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.“

¹³ A. Jakšić, *Evropska konvencija o ljudskim pravima – komentar*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2006, 250.

¹⁴ *X and Y v. the Netherlands*, no. 8978/80, 26. 3. 1985; *Raninen v. Finland*, no. 152/1996/771/972, 16. 12. 1997.

¹⁵ *Mikulić v. Croatia*, no. 53176/99, 7. 2. 2002; *Pretty v. the United Kingdom*, no. 2346/02, 29. 7. 2002.

¹⁶ Sud je u svojim odlukama potvrdio da pravo na privatnost obuhvata i: pravo bioloških roditelja da odlučuju o davanju svoje dece na usvajanje (*W. v. United Kingdom*, no. 9749/82, 25. 5. 1987), mogućnosti lica da izrazi svoje seksualno opredeljenje (*Dudgeon v. United Kingdom*, no. 7525/76, 22. 10. 1981; *Smith, Grady v. United Kingdom*, no. 33985/96, 33986/96, 27. 9. 1999), pravo roditelja da odluče o abortusu (*X v. United Kingdom*, no. 7215/75, 5. 11. 1981), pravo na upotrebu imena (*Burghartz v. Switzerland*, no. 16213/90, 22. 2. 1994), pravo na upotrebu slike (*Sciaccia v. Italy*, no. 50774/99, 11. 1. 2005; *Schüssel v. Austria*, no. 42409/98, 21. 2. 2002; *Gurguenidze v. Georgia*, no. 71678/01, 17. 10. 2006; *Reklos and Davourlis v. Greece*, no. 1234/05, 15. 1. 2009), pravo na pristup javnim podacima koje određeni državni organ poseduje (*Gaskin v. United Kingdom*, no. 10454/83, 7. 6. 1989; *Leander v. Sweden*, no. 9248/81, 26. 3. 1987), pravo lica nad kojima je izvršena operacija promene pola (*B. v. France*, no. 13343/87, 25. 3. 1992), presretanje pisama (*Calogero v. Italy*, no. 15211/89, 21. 10. 1996) itd.

njegov život,¹⁷ te je na temelju takvih shvatanja moguće obezbediti zaštitu i za ona prava i garantije o kojima tekst EKLJP ne govori eksplicitno.¹⁸

Tako se i pojedina prava svrstavaju u član 8 EKLJP uprkos njihovom vrlo izraženom javnom elementu.¹⁹ Takav stav Suda se zasniva na mišljenju da postoji međuzavisnost privatnog i javnog aspekta ličnosti pojedinca. Sud smatra da događaji iz javnog aspekta ličnosti mogu da imaju značajan uticaj na njegov privatni život. Ta međuzavisnost i uzajamni uticaj ne mogu biti zanemareni.

U presudi *Nimic protiv Nemačke* Sud je smatrao da „nema razloga da se iz pojma privatnog života isključe aktivnosti poslovne ili profesionalne prirode s obzirom na to da pojedinac pojedine, ako ne i većinu kontakata sa drugim ljudima ima preko svog posla“.²⁰ Na osnovu tog shvatanja Sud je presuđivao da postoji povreda prava na privatnost ako je pojedincima bilo uskraćeno pravo na zaposlenje.²¹

U tom smislu, Sud je smatrao da ugled pojedinca, čak i ako je ta osoba kritikovana u toku javne debate, čini deo njegovog ili njenog ličnog identiteta i psihološkog integriteta i zbog toga takođe potpada pod njegov ili njen privatni život. Isto važi i kada je u pitanju čast pojedinca. Da bi moglo da se smatra da je povređeno pravo na čast i ugled, napad na pojedinca mora da dostigne određeni stepen ozbiljnosti i bude izveden tako da ugrozi uživanje prava na privatnost.²²

5. ZAKLJUČAK

Sloboda medija ima vitalan interes za demokratsko društvo, a njena ograničenja moraju biti propisana zakonom, ustanovljena radi ostvarivanja određenog legitimnog interesa i neophodna. U članu 10, stav 2 EKLJP propisana je lista interesa radi čije zaštite sloboda medija može biti ograničena, a jedan od tih interesa je pravo na ugled i druga prava pojedinaca.

¹⁷ *Gül v. Switzerland*, no. 23218/94, 19. 2. 1996

¹⁸ Sveobuhvatnu analizu primene člana 8 EKLJP u navedenom kontekstu vid. u S. Gajin, *Ljudska prava – Pravno-sistemski okvir*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd 2012, 55-78.

¹⁹ *Von Hannover v. Germany*, no. 59320/00, 24. 6. 2004.

²⁰ *Niemietz v. Germany*, no. 13710/88, 16. 12. 1992.

²¹ *Sidabras and Džiūtautas v. Lithuania*, Nos. 55480/00, 59330/00, 1. 7. 2003.

²² *A. v. Norway*, no. 28070/06, 9. 7. 2009.

Pravo javnih funkcionera na ugled suženo je u odnosu na lica koja se ne bave poslovima od javnog interesa. Odnosno, pravo na ugled javnih funkcionera će mnogo ređe zadovoljiti uslov neophodnosti u demokratskom društvu da bi predstavljalo opravdano ograničenje slobode medija u odnosu na lica koja nisu na političkim funkcijama. Evropski sud smatra da su javni funkcioneri dužni da trpe kritike zbog posla kojim se bave i da je to rizik te konkretne političke profesije. Ipak, to ne znači da Sud javnim funkcionerima nikada ne priznaje pravo na čast i ugled. I oni su zaštićeni u slučaju kada povreda ugleda i časti predstavlja osnovni cilj napada na njih.

Pravo na čast i ugled nije na autonoman način garantovano u EKLJP, ali zahvaljujući ekstenzivnom tumačenju prava na privatnost iz člana 8, Evropski sud priznaje pojedincima zaštitu tih prava. Sud smatra da su privatni i javni život pojedinca neraskidivo povezani, te u slučaju povrede jedne sfere biva narušena i druga. Pravo na čast i ugled povezani su sa javnom sferom pojedinca, ali kada ta prava budu narušena, ona neminovno povređuju i privatni život pojedinca.

Pravom na privatnost se štiti slobodan razvoj ličnosti pojedinca, a on će neminovno biti ugrožen kada dođe do povrede časti i ugleda većeg stepena. Na osnovu takvog shvatanja Suda, moguće je pravom na privatnost obezbediti zaštitu i onim pravima koja nisu eksplicitno navedena u tekstu EKLJP. Slobodan razvoj ličnosti se garantuje i javnim funkcionerima i onima koji to nisu, ali u različitom obimu, a taj obim će biti određen stepenom neophodnosti u demokratskom društvu.

LITERATURA

- Dušanić, S., *Sloboda kritike nosilaca javnih funkcionera*, Beograd 2015.
- Gajin, S., *Ljudska prava – Pravno-sistemska okvir*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu, Beograd 2012.
- Jakšić, A., *Evropska konvencija o ljudskim pravima – komentar*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2006.
- Paunović, M., Krivokapić, B., Krstić, I., *Međunarodna ljudska prava*, Beograd 2018.
- Vodinić, V., *Pravo masmedija*, Fakultet za poslovno pravo u Beogradu, Beograd 2003.
- Vodinić, V., Đerić, V., Gajin, S., Stojković, D., Živković, M., *Pravo medija s modelom Zakona o javnom informisanju*, Beograd 1998.

SPISAK PRESUDA EVROPSKOGSKOG SUDA ZA
LJUDSKA PRAVA

- A. v. Norway*, no. 28070/06, 9. jul 2009
Annen v. Germany, no. 3779/11, 18. oktobar 2018
B. v. France, no. 13343/87, 25. mart 1992
Burghartz v. Switzerland, no. 16213/90, 22. februar 1994
Calogero v. Italy, no. 15211/89, 21. oktobar 1996
Di Stefano v. Italy, no. 38433/09, 7. jun 2012
Dudgeon v. United Kingdom, no. 7525/76, 22. oktobar 1981
Gaskin v. United Kingdom, no. 10454/83, 7. jun 1989
Gül v. Switzerland, no. 23218/94, 19. februar 1996
Gurguenidze v. Georgia, no. 71678/01, 17. oktobar 2006
Leander v. Sweden, no. 9248/81, 26. mart 1987
Lingens v. Austria, no. 9815/82, 8. jul 1986
Mikulić v. Croatia, no. 53176/99, 7. februar 2002
Niemietz v. Germany, no. 13710/88, 16. decembar 1992
Pretty v. the United Kingdom, no. 2346/02, 29. jul 2002
Raninen v. Finland, no. 152/1996/771/972, 16. decembar 1997
Reklos and Davourlis v. Greece, no. 1234/05, 15. januar 2009
Schüssel v. Austria, no. 42409/98, 21. februar 2002
Sciacca v. Italy, no. 50774/99, 11. januar 2005
Sidabras and Džiautas v. Lithuania, no. 55480/00, 59330/00, 1. jul 2003
Smith, Grady v. United Kingdom, no. 33985/96, 33986/96, 27. septembar 1999
Thoma v. Luxembourg, no. 38432/97, 29. mart 2001
Von Hannover v. Germany, no. 59320/00, 24. jun 2004
W. v. United Kingdom, no. 9749/82, 25. maj 1987
X and Y v. the Netherlands, no. 8978/80, 26. mart 1985
X v. United Kingdom, no. 7215/75, 5. novembar 1981

Mila Đorđević
Undergraduate Student
Faculty of Law University of Belgrade

RESTRICTIONS OF FREEDOM OF SPEECH BY RIGHT OF REPUTATION OF THE PUBLIC INDIVIDUALS

Summary

Freedom of media is of core interest for democratic society, and its restrictions must be prescribed by law, necessary and established for reaching particular legitimate interests. European convention on human rights in Art. 10 (2) states that one of those interests are protection of reputation or rights of others. When it comes to public individuals, their right to reputation is reduced in compare to the rights of ones who are not working in areas of public interest. These rights are not autonomously stated in European Convention, but because of broad interpretation of right to privacy from Art. 8 of Convention, European Court protects those rights.

Key words: *Restrictions of freedom of media. – Public individuals. – Right for reputation. – Right for privacy.*